

PAŃSTWOWA RADA OCHRONY PRZYRODY

THE STATE COUNCIL FOR NATURE CONSERVATION

CONSEIL NATIONAL POUR LA PROTECTION DE LA NATURE

Member of IUCN

The World Conservation Union

Wawelska 52/54, 00-922 Warszawa, e-mail: prop@mos.gov.pl
tel: (+48 22) 57 92 603, fax: (+ 48 22) 57 92 730, <http://www.mos.gov.pl/prop>

PROP/146/2011

Warszawa, dnia 21 października 2011 roku

Pan

prof. dr hab. Andrzej Kraszewski

Minister Środowiska

Szanowny Panie Ministrze,

Przedkładamy w załączeniu „Opinię Państwowej Rady Ochrony Przyrody w sprawie projektowanego Turnickiego Parku Narodowego”. Opinia ta jest efektem ponad rocznej, społecznej pracy członków Rady, w tym również plonem plenarnej sesji wyjazdowej PROP, która odbyła się – dzięki przychylności Pana Ministra – w Przemyśle, we wrześniu 2011 roku.

Zagadnienie ochrony najcenniejszych przyrodniczo fragmentów Pogórza Przemyskiego – sprawa zadawniona, która w powierzchownym rozumieniu może być drażliwa i kłopotliwa, jest jednocześnie niezwykle ważna i zasługuje na każde wsparcie. Państwowa Rada Ochrony Przyrody organizując posiedzenie pragnęła nie tylko okazać należną wdzięczność ludziom, którzy poświęcili znaczna część swojego życia tej słusznej zainicjowanej przed 18 laty sprawie, którą przed 15 laty przegrali z przyczyn od Nich niezależnych.. Przede wszystkim zamierzaliśmy znaleźć rozsądny konsensus, który pozwoliłby zabezpieczyć unikatowe wartości tego Regionu w sposób akceptowalny dla społeczeństwa i możliwy w obecnych uwarunkowaniach prawnych.

Opinię Państwowej Rady Ochrony Przyrody w sprawie projektowanego Turnickiego Parku Narodowego poparło w głosowaniu 31 członków Rady, spośród 31 członków PROP uczestniczących w głosowaniu.. Świadczy to w sposób jednoznaczny o zdecydowanym poparciu Rady jako organu opiniotwórczo-doradczego Pana Ministra dla działań, które powinny zostać podjęte w naszym kraju w celu ochrony najwartościowszych fragmentów Pogórza Przemyskiego i objęcia ich najwyższą formą ochrony, jaką jest park narodowy.

Pragniemy wyrazić głęboką nadzieję i przekonanie, że Pan Minister podzieli nasz pogląd i wyrazi poparcie dla naszych postulatów na temat celowości proponowanych działań oraz zainicjuje odpowiednie kroki dotyczące niniejszego przedsięwzięcia.. Zgodnie z deklaracją zawartą w Opinii jesteśmy gotowi służyć Panu Ministrowi wszelką możliwą pomocą w uzyskaniu odpowiednich, niezbędnych materiałów merytorycznych. Zapewniamy również o całkowitej otwartości i gotowości na każdą Pana odpowiedź lub zapytanie w przedmiotowej sprawie..

2 wywarani Roculan

Przewodniczący
Państwowej Rady Ochrony Przyrody
prof. dr hab. Andrzej Bereszyński

PAŃSTWOWA RADA OCHRONY PRZYRODY

THE STATE COUNCIL FOR NATURE CONSERVATION

CONSEIL NATIONAL POUR LA PROTECTION DE LA NATURE

Member of IUCN

The World Conservation Union

Wawelska 52/54, 00-922 Warszawa, e-mail: prop@mos.gov.pl

tel: (+48 22) 57 92 603, fax: (+ 48 22) 57 92 730, <http://www.mos.gov.pl/prop>

OPINIA

PAŃSTWOWEJ RADY OCHRONY PRZYRODY W SPRAWIE PROJEKTOWANEGO TURNICKIEGO PARKU NARODOWEGO

Państwowa Rada Ochrony Przyrody, kierując się postanowieniami art. 96 ust. 3 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, wg których do zadań Rady należy m.in.:

- opiniowanie strategii, planów i programów dotyczących ochrony przyrody;
- ocena realizacji „Krajowej strategii ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej”;
- przedstawianie wniosków i opinii w sprawach ochrony przyrody;

przedstawia poniższą opinię w sprawie projektowanego Turnickiego Parku Narodowego.

W dniach 14-17 września 2011 r. Rada odbyła plenarną sesję wyjazdową w Przemyśle, poświęconą projektowanemu od 1992 r. Turnickiemu Parkowi Narodowemu.

W wyniku wysłuchania prezentacji przygotowanych przez zaproszonych referentów, wizji terenowej, zapoznania się z licznymi materiałami merytorycznymi oraz przeprowadzonej dyskusji, Rada uznaje, że istnieje nadal potrzeba i możliwości utworzenia Turnickiego Parku Narodowego, za czym w szczególności przemawiają:

- ciągle zachowane, unikatowe na skalę międzynarodową wartości przyrodnicze, potwierdzone współcześnie prowadzonymi badaniami; przy wyższych (w skali punktowej Denisiuka i in. 1990, 1991) walorach przyrodniczych niż niektórych istniejących już, górskich parków narodowych, np: Gorczańskiego, Magurskiego czy Gór Stołowych;
- brak w Polsce parku narodowego reprezentującego wartości przyrodnicze Pogórza Karpackiego;
- reprezentowanie przez teren projektowanego parku aż trzech prowincji geobotanicznych: nizinno-wyżynnej, górskiej i pontyjsko-pannońskiej (jedyne fragment w Polsce!), czego konsekwencją jest rzadko spotykana różnorodność gatunków i zespołów o odmiennych wymaganiach siedliskowych;
- reprezentowanie znacznej części reliktovej puszczy karpackiej znajdującej się w polskiej części łańcucha Karpat;

- bogactwo szaty roślinnej, w tym kompleksy leśne o wysokim stopniu naturalności, zespoły łąk, bogate gatunkowo zbiorowiska łąk górskich i podgórskich, znaczny udział zbiorowisk kserotermicznych z elementami flory pontyjskiej i subpontyjskiej, liczne stanowiska gatunków roślin górskich, pomnikowe okazy drzew i krzewów lub ich zgrupowania;
- wyjątkowe bogactwo dużych drapieżników (niedźwiedź, ryś, żbik, wilk) oraz rzadkich gatunków ptaków (orzeł przedni, orlik krzykliwy, rzadkie dzięcioły i sowy);
- wypełnianie roli kluczowego korytarza ekologicznego dla dużych ssaków;
- liczne stanowiska bardzo rzadkich, chronionych gatunków owadów, w tym chrząszczy ksylobiontycznych charakterystycznych dla pierwotnych kompleksów puszczańskich;
- mały stopień zanieczyszczenia i przeobrażenia środowiska, wyrażający się liczbą co najmniej 230 gatunków porostów, w tym 27 gatunków wymierających i 33 narażonych na wymarcie;
- wyjątkowe spletnienie się reliktowych wartości przyrodniczych, historyczno-kulturowych oraz krajobrazowych;
- przestrzenna zwartość obszaru zaprojektowanego w roku 1993 parku, jego czytelne granice oraz jednolite prawne uwarunkowania gruntów będących w dominującej większości własnością Skarbu Państwa;
- niewielkie zainwestowanie w techniczną infrastrukturę;
- znaczne wyludnienie terenu;
- zaniedbanie gospodarcze i kulturowe regionu, dla którego utworzenie parku narodowego może być bodźcem rozwojowym.
- opracowana w roku 1993 dokumentacja projektowa.

Jednocześnie Rada zwraca uwagę, że dotychczasowy stan ochrony obszaru projektowanego parku jest dalece niewystarczający, bowiem:

- dotychczas utworzone rezerваты zajmują jedynie 2,6% powierzchni jego obszaru;
- status obszaru Natura 2000 chroni aktualny stan wybranych gatunków i siedlisk, natomiast zadaniem rezerwatu oraz parku narodowego jest – zgodnie z ustawą o ochronie przyrody - ochrona całokształtu wartości przyrodniczych, krajobrazowych, naukowych, społecznych, kulturowych i edukacyjnych, w tym naturalnych procesów ekologicznych spajających wszystkie lokalne ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska poszczególnych gatunków roślin, zwierząt i grzybów.

W przekonaniu Rady, park narodowy na Pogórzu Przemyskim – oprócz ożywienia gospodarczego związanego z rozwojem turystyki – może odegrać istotną i bardzo potrzebną rolę kulturową, zapobiegając marginalizacji tego regionu.

Aktualnie zgłaszane zastrzeżenia ze strony samorządów lokalnych mają charakter wyłącznie ekonomiczny i wiążą się z obawami utraty części dotychczasowych miejsc pracy oraz podatku leśnego wpływającego do gmin. Nieufnie przyjmowany jest niezaprzeczalny fakt, że na całym świecie utworzenie parku narodowego z reguły prowadzi do znacznego ożywienia gospodarczego danego regionu, a nie do zubożenia. Szybkość i skala takiego ożywienia w znacznej mierze zależy od aktywności samej społeczności lokalnej. To brak szyldu parku narodowego i związanej z nim populamości bywa powodem nieznanności walorów

niejednego, nawet atrakcyjnego miejsca. Jednocześnie wypada podkreślić działania miejscowego Nadleśnictwa dla zachowania terenów otwartych na gruntach Lasów Państwowych poprzez wykaszanie oraz zabezpieczania przed żywiołową zabudową.

W związku z powyższym Państwowa Rada Ochrony Przyrody wnioskuje o etapowe doprowadzanie omawianego obszaru do statusu parku narodowego poprzez podjęcie w pierwszej kolejności następujących działań:

1. Jak najpilniejsze rozszerzenie ochrony rezerwatowej najcenniejszych ekosystemów projektowanego parku, z uwzględnieniem zwłaszcza obszarów trudno dostępnych, mało opłacalnych dla gospodarki leśnej.
2. Rozszerzenie zakresu ochrony ścisłej, do której obszar ten jest szczególnie predestynowany.
3. Rozważenie możliwości wyłączenia z pozyskiwania rębnych okazów starych drzew, z zastosowaniem rozwiązań opracowanych dla Puszczy Białowieskiej;
4. Uaktualnienie istniejącego stanu wiedzy przyrodniczej o obszarze projektowanego parku, z wykorzystaniem istniejących wyników badań. Dane takie powinny posłużyć delimitacji granic postulowanych rezerwatów. PROP oferuje pomoc w uzyskaniu takich materiałów.
5. Podjęcie działań na rzecz zmiany przepisu zawartego w ust. 3 art. 4 ustawy z dnia 30 października 2002 r. o podatku leśnym, ustanawiającego zmniejszenie o 50% podatku leśnego z parków narodowych i rezerwatów, a powodującego w całym kraju negatywny stosunek gmin do tych obszarowych form ochrony przyrody.
6. Opracowanie programu wsparcia dla przekwalifikowania się części gospodarki miejscowych gmin, w celu lepszego wykorzystania szans zrównoważonego rozwoju stwarzanych przez park narodowy (np. rozwój bazy turystycznej i edukacyjnej, promocja turystyki ekologicznej, stworzenie, rozwój i promocja produktów lokalnych).

Proponowane działania posiadają następujące zalety:

- zabezpieczają bezcenne dziedzictwo przyrodnicze;
- nie są w kolizji z interesami samorządów lokalnych;
- są zgodne z linią Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych, kładącej wielokrotnie nacisk na inne niż park narodowy formy ochrony przyrody, szczególnie potrzeby ochrony rezerwatowej;
- usuwają spodziewane i bardzo kłopotliwe w konsekwencjach konflikty na linii ochrona przyrody – gospodarka leśna, nie wiążąc się jednocześnie z radykalnymi zmianami w zakresie funkcjonowania miejscowego nadleśnictwa;
- dają możliwości konsensusu z gospodarką łowiecką.

Pozwalamy sobie zwrócić uwagę, że zgodnie z zapisem w „Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie” przygotowanej przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego:

„W porównaniu do innych krajów europejskich polskie regiony charakteryzują się dużym udziałem obszarów o wysokich walorach przyrodniczych, które z jednej strony ograniczają możliwości inwestycyjne, z drugiej jednak strony mogą okazać się niezwykle atrakcyjnym czynnikiem wpływającym na rozwój turystyki i jakość życia mieszkańców. W połączeniu z podniesieniem jakości dóbr i rozwojem usług oferowanych w sferze kultury

oraz ochroną cennych przyrodniczo obszarów, rozwój turystyki może okazać się niezwykle szansą rozwojową dla regionów (szczególnie Polski wschodniej), które dysponują wysokim potencjałem w tym zakresie, a jednocześnie ograniczonymi możliwościami inwestycyjnymi. Niekontrolowane procesy urbanizacyjne mogą zagrażać funkcjonalności i spójności wielu cennych ekosystemów, które ukształtowały się i istniały dotychczas w warunkach umiarkowanej antropopresji, głównie ze strony rolnictwa, czy gospodarki leśnej. /.../

Dotychczasowe doświadczenia z wdrażania programów operacyjnych współfinansowanych przez UE w Polsce wskazują, że największy wpływ rozwojowy mają inwestycje związane z najważniejszymi obiektami przyrody i kultury, mające znaczenie krajowe i regionalne, takimi jak obiekty wpisane na listę światowego dziedzictwa UNESCO czy parki narodowe. Dla uruchamiania rozprzestrzeniania procesów rozwojowych niezbędna jest jednak polityka wykorzystywania walorów przyrodniczych i kulturowych położonych w oddaleniu od ośrodków wojewódzkich (np. w postaci specjalnych priorytetów bądź kryteriów wyboru) – i rozszerzania dzięki temu możliwości wykorzystywania turystyki jako dźwigni rozwoju i restrukturyzacji w ośrodkach subregionalnych, lokalnych i na obszarach wiejskich.”

Rada zwraca jednocześnie uwagę na wielce nieadekwatny do bogactwa polskiej przyrody fakt, że objęta wszystkimi naszymi parkami narodowymi jej część stanowi zaledwie 1% obszaru kraju, gdy np. kilkakrotnie gęściej zaludnione, a znacznie uboższe w naturalne ekosystemy Niemcy lub Japonia chronią w taki sposób odpowiednio aż 2 i 5% krajowej powierzchni.

Warszawa, 21.X.2011r.

Przewodniczący
Państwowej Rady Ochrony Przyrody

prof. dr hab. Andrzej Bereszyński